

A felbontóképesség vizsgálata

A MÉRÉS CÉLJA: a fotózásnál használt nyersanyag (Ilford Polipan 50 ASA) felbontóképességének vizsgálata különböző előtét-optikák és nyílászó viszonyok mellett, a vonalpár / milliméterben (lp/mm) kifejezett maximális felbontóképesség megállapítása.

A MÉRÉS IDŐPONTJA: 2005.04.13. (9h 45m – 11h 00m UT)

A MÉRÉS ESZKÖZE: Abbe-komparátor.

Leolvasási pontosság: kb. 0,0001 mm

A MÉRENDŐ FELVÉTELEK: a *C2 - GZ 50/1,4* valamint a *C2 - GZ 28/16*-as diák.

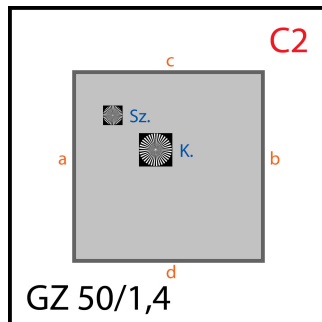
A MÉRÉS MENETE:

1. A kiválasztott dián a vizsgálni kívánt tesztábrát (jelen esetben Siemens-csillag) a mérőasztal baloldali mikroszkópja alá helyeztem, majd a jobboldali, speciális nóniusszal ellátott mikroszkóp segítségével kimértem a diakeret két átmérőjét (előbb megmértem a diakeretek két-két párhuzamos belső szélének helyzetét, majd abból számoltam – hiszen ezek különbsége az oldalhossz), majd a tesztábra távolságát az „a” illetve a „c” oldaltól – a későbbiekben ezekből az adatokból számolható a tesztábrának az optikai tengelytől, azaz a kép középpontjától való távolsága. Ezt a mérést ismételttem a dián található másik ábrára, és a másik dia két ábrájára is.
2. A kiválasztott Siemens-csillag már fel nem bontott belső körátmérőjének megállapításához kimértem a tesztábrán a homályos belső rész bal illetve jobb oldalát – ezt a mérés párt 4-szer, illetve az optikai tengelytől messzebb levő, kisebb Siemens-csillagokra 6-szor végeztem el (mindkét dián), oly módon, hogy minden mérés párt után kissé elforgattam a mérendő felvételt, hogy az esetleg más-más irányban jelentkező más-más átmérőket is észleljem.

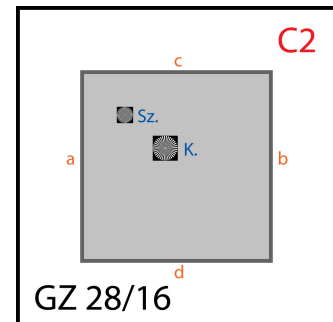
A nagyobb tesztábrák nem mutattak annyira egyértelmű határt, a nyersanyag felbontásának mérésére nem ítéltm őket megfelelően jónak, innen a rajtuk elvégzett kevesebb mérés. Ennek a döntésnek az oka az volt, hogy az általunk alkalmazott Siemens-csillagok nem tökéletesek, a sugárirányban befelé egyre keskenyedő komponensek nem futnak össze egy pontban, hanem egy bizonyos sugárig érnek csak el, azon belül nincs folytatásuk, a tesztábrán ebben a tartományban egy üres kör látható – ez a kör a nagyobb csillagok esetében nagyon közel volt az elmosódási sugárhoz.

3. Az átmérő ismeretében számítható a homályos, összemosódott tartomány kerülete ($d\pi$), majd annak ismeretében, hogy Y mm-nyi kerületre 36 vonalpár jut (az eredeti tesztábrán ennyi a fekete illetve a fehér „sugarak” száma) egy egyszerű aránypárral könnyen számítható, hogy 1 mm-nyi filmre hány (X) vonalpár jut: $(Y / 36) = (1 / X)$.

Az alábbi sematikus ábrák a kimért diákat (később **I. és II. dia**), a Siemes-csillagok elhelyezkedését és a számolások leírásánál használt rövidítéseket mutatják.

A következő oldalakon írom le a kimért számadatokat, majd megpróbálok a különböző felbontásokra magyarázatot adni, valamint a mérés tapasztalatait felhasználva konklúzióval szolgálni.

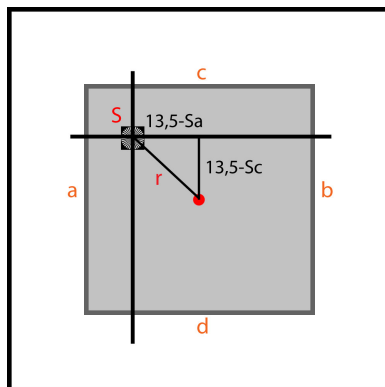
Lássuk először a mérendő ábrák középponttól való távolságának mérését.

A diakeretek egyforma méretűek, így a keret méretének megállapítását elég volt egyszer elvégezni (az **I. dián**). Lássuk rögzített diák esetén az „a” és a „b” élek helyzetét, majd 90°-os forgatás után végzett mérés eredményeként a „c” és a „d” oldal helyzetét. (Minig minden adat, amit nem lp/mm-ben adok meg, az mm-ben szerepel.)

a: 65,6806   Ezekből az adatokból kaptam, hogy a diakeret belső mérete 27x27 mm.
 b: 38,6466   Az a-b mérésnél valószínűleg kisebb hiba történhetett, mert ezek a keretek szabvány méretűre készülnek, ezért nyugodtan számolhatunk a későbbiekben ezekkel a kerek adatokkal.
 c: 38,6466
 d: 65,6466

Most lássuk a további számadatokat, az előző mérés óta már elmozdított diákkal (ezért nem lehet az ott kapott diakeret értékekhez viszonyítani):

	Csillag közepe	Dia széle	Távolság
I. Dia			
K-tól a-ig	65,6545	53,5102	12,1443
K-tól c-ig	53,5104	38,6823	14,8281
Sz-től a-ig	37,0185	31,0931	5,9254
Sz-től c-ig	31,5764	21,29	10,2864
II. Dia			
K-tól a-ig	58,2833	45,8561	12,4272
K-tól c-ig	45,6561	31,6754	13,9807
Sz-től a-ig	69,4781	60,3803	9,0978
Sz-től c-ig	60,3803	48,6557	11,7246

Felhasználva, hogy a dia középpontja „a”-tól és „c”-től is 13,5 mm-re van, kiszámolhatjuk a Siemens-csillagok (S) távolságát (r) az optikai tengelytől, azaz a kép középpontjától. A számítás egyszerű Püthagorasz képlet alkalmazás, a szükséges adatok az ábráról leolvashatóak. középponttól való távolság:

$$r = [(13,5 - Sa)^2 + (13,5 - Sc)^2]^{1/2}$$

A következő oldalon ismertetem az eredményeket.

A Siemens-csillagok távolsága a középponttól (mm):

I. dia:

r(K)	1,8978
r(Sz)	8,2281

II. dia:

r(K)	1,1756
r(Sz)	4,7467

A felbontóképesség vizsgálatának mérési eredményei:

Dia, tesztábra	Bal	Jobb	Ø	K	Lp/mm
----------------	-----	------	---	---	-------

I. dia: **C2** - GZ 50/1,4

Középső csillag (K)

69,4660	69,1939	0,2721	0,8548	42,1138
57,7513	57,5143	0,2370	0,7446	48,3509
60,1940	59,9139	0,2801	0,8800	40,9109
59,1810	58,9192	0,2618	0,8225	43,7706

Átlag 43,7866

Szélső csillag (Sz)

63,5776	63,2739	0,3037	0,9541	37,7318
63,4468	63,1263	0,3205	1,0069	35,7540
62,6341	62,2881	0,3460	1,0870	33,1189
61,8267	61,4978	0,3289	1,0333	34,8409
61,2855	60,9585	0,3270	1,0273	35,0433
61,6130	61,3054	0,3076	0,9664	37,2534

Átlag 35,6237

II. dia: **C2** - GZ 28/16

Középső csillag (K)

61,2707	61,0538	0,2169	0,6814	52,8315
62,3232	62,1078	0,2154	0,6767	53,1994
62,1138	61,8981	0,2157	0,6776	53,1254
61,9327	61,7127	0,2200	0,6912	52,0871

Átlag 52,8109

Szélső csillag (Sz)

61,8330	61,6246	0,2084	0,6547	54,9864
61,9635	61,7546	0,2089	0,6563	54,8547
62,0889	61,8498	0,2391	0,7512	47,9262
62,0978	61,8834	0,2144	0,6736	53,4476
61,7530	61,5376	0,2154	0,6767	53,1994
61,8048	61,5858	0,2190	0,6880	52,3249

Átlag 52,7899

A MÉRÉSI EREDMÉNYEKBŐL NYILVÁNVALÓ, hogy *az előtétoptika* (jelen esetben fotó-objektív) *nagyban befolyásolja* (kisebb-nagyobb mértékben rontja) *a rendszer felbontóképességét*. A használt film elméleti felbontóképessége ebből adódóan valószínűleg nagyobb volt a jelen esetben mért legnagyobb felbontóképességnél.

Nagy nyílásviszonynál rosszabb, lágyabb a leképezés, ezért kaptunk itt kisebb felbontást (középen **43,79** $\pm 1,45$ lp/mm), míg *szűk nyílás esetén kontrasztosabb, élesebb a kép* (igaz fényszegényebbet), így érhető el a film közepe táján a **52,81** $\pm 1,45$ lp/mm-es felbontás.

A filmkocka széle felé haladva, *az optikai tengelytől távolodva is romlik az optika leképezése*, nagy nyílásnál ez is sokkal szembeötlőbb – ez jól tükröződik a mérési eredményekben is. Az első esetben nagy nyílásnál és a középponttól való nagy távolság mellett a felbontás 8,16 lp/mm-el csökkent a középpont környékén tapasztalt értékhez képest! Második esetben viszont a szűk nyílás és a kisebb eltávolodás miatt a csökkenés szinte kimutathatatlan. Az itt használt optika minősége lehet, hogy jobb is volt.

A mérés során a leolvasás igen pontos volt, nagyjából 0,0001 mm, így a hibák, a mért adatok közötti eltérések csak a Siemens-csillag homályos belső területének nehezen körülhatárolható voltából adódhatnak. A legnagyobb eltérés az átlagtól így is csak 4,86 lp/mm volt, és két esetet kivéve mindig 3 lp/mm alatt volt! **Az átlagos eltérés az átlagtól** (az összes eltérés abszolútértékének átlaga) **csupán 1,4485 lp/mm volt!** Ezt az értéket használom két bekezdéssel följebb a „ $\pm$ ” jel után. Lehetne pontosabb közelítéseket tenni, a legnagyobb és legkisebb eltéréseket elhagyni, esetleg súlyozni valamiféle módon az eltéréseket, stb., de jelen feladathoz az általam használt számítás szerintem teljesen megfelelő.

Budapest, 2005. április 13.